

ผี ร่องทรง และพิธีกรรม

กมลเศ โปธิกนิษฐ
พัชรินทร์ สิริสุนทร

บรรณาธิการ

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

Naresuan University Publishing House

www.nupress.grad.nu.ac.th

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ Naresuan University Publishing House

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ 99 หมู่ 9 อาคารมหาธรรมราชา ชั้น 1 มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
ตำบลท่าโพธิ์ อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0 5596 8833-8836 E-mail : nuph@nu.ac.th

🌐 www.nupress.grad.nu.ac.th 📱 สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ 📧 @nupress

สงวนลิขสิทธิ์ ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537 โดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ ห้ามทำซ้ำ ดัดแปลง เผยแพร่ต่อสาธารณชนไม่ว่าส่วนใด
ส่วนหนึ่งของหนังสือเล่มนี้ ไม่ว่าในรูปแบบใด ๆ นอกจากจะได้รับอนุญาตเป็นลายลักษณ์อักษรจากสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ เท่านั้น

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

National Library of Thailand Cataloging in Publication Data

กมลเศ โปธิณิชญ์

ผี จ้างทรง และพิธีกรรม... พิษณุโลก : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์, 2568.
424 หน้า.

1. ผี. 2. การเข้าทรง. 1. พิธีกรรม สิริสุนทร, ผู้แต่งร่วม. II. ชื่อเรื่อง

133.1

ISBN 978-616-426-382-6

ISBN (e-book) 978-616-426-383-3

สพน. 147

ราคา 320 บาท

พิมพ์ครั้งแรก มีนาคม พ.ศ. 2568

จัดพิมพ์โดย สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

- วางจำหน่ายที่
1. ศูนย์หนังสือแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ถนนพญาไท แขวงวังใหม่ เขตปทุมวัน กรุงเทพฯ 10330 โทร. 0 2218 9812
 2. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ถนนงามวงศ์วาน แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพฯ 10900 โทร. 0 2579 0113
 3. ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ถนนพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200 โทร. 0 2613 3899
 4. สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ อาคารมหาธรรมราชา จังหวัดพิษณุโลก 65000 โทร. 0 5596 8833-8836

ประธานกองบรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร. กรองกาญจน์ ซูทิพย์ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

กองบรรณาธิการ รองศาสตราจารย์ ดร.สุชาติ แยมเม่น • รองศาสตราจารย์สุทัศน์ เขียววัฒนา • รองศาสตราจารย์ ดร.ศีกดา สมกุล •
รองศาสตราจารย์ ดร.เกตุจันทร์ จำปาไชยศรี • ศาสตราจารย์ ดร. พญ.สุรทิพย์ พงษ์เจริญ •
ศาสตราจารย์ ดร. กัญกรกนก อังคนินันท์ • รองศาสตราจารย์ ดร.นิธรา กิจธิระวุฒิวงศ์ •
ศาสตราจารย์ ดร.สุวิลาห์ ถาน้อย • รองศาสตราจารย์ ดร.กิตติมา ขาววิชัย • รองศาสตราจารย์ ดร.รุจโรจน์ แก้วอุไร •
รองศาสตราจารย์ นาวาโท ดร.วิวัฒน์ชัย หนัวยิ่ง • รองศาสตราจารย์ ดร.วีรพล พุทธิรักษา •
รองศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พันธ์ กิจสนาโยธิน • ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุวรงค์ จันทร์วิจิตร •
ผู้ช่วยศาสตราจารย์จริยรักษ์ สุวพันธ์ • พัชรี ทิมใจดี • นวิพรรณ ดันดีพลผล

ปกคณิศร เทิดสิทธิ์กุล

ประสานงาน

ฝ่ายขาย/การเงิน มลชา โพธิ์เงิน • วสันต์ มาสสวัสดิ์

ออกแบบปก สัญญา จันทา

ออกแบบรูปเล่ม สัญญา จันทา

พิมพ์ที่ บริษัท กู๊ดเอด พรินต์ติ้ง แอนด์ แพคเกจจิ้ง กรุ๊ป จำกัด 6/1 ซอยเสรีไทย 58 แขวงมีนบุรี เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร

สำนักพิมพ์นี้เป็นสมาชิกมูลนิธิ
และอยู่ภายใต้การสนับสนุนของประเทศไทย
<https://pubat.or.th>

พิมพ์บน
กระดาษคุณภาพ เพื่อลดผลกระทบต่อ
ธรรมชาติและสุขภาพ

กรณีต้องการสั่งซื้อหนังสือปริมาณมาก หรือเช่าซื้อเขียนติดต่อกับฝ่ายจัดจำหน่ายสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนครสวรรค์
โทร. 0 5596 8836 Email : nuph@nu.ac.th

คำนำ

“ผี” มีความแตกต่างหลากหลาย แปรเปลี่ยนไปตามกรอบ การทำความเข้าใจของศาสตร์ต่าง ๆ ผี เป็นคำในตระกูลไทย-ลาว หมายถึง อำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งจำแนกออกได้สองส่วน คือ ส่วนที่มีลักษณะ เป็นซากหรือมีตัวตน กับส่วนที่ไม่มีตัวตน การตายและความตายของคน ต่างยุคสมัย ต่างบริบท และต่างสังคมวัฒนธรรมจึงมีความแตกต่างกัน ทั้งด้านรูปแบบ ความหมาย และ “ประเภทของผี” นอกจากนี้ “ผี (Ghost)” ยังมีความหมายในเชิงสัญลักษณ์ หมายถึง ระบบความเชื่อ ดั้งเดิมซึ่งเกิดขึ้นเพื่ออธิบายการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ของโลกปัจจุบันไปสู่ โลกหลังความตาย ดังนั้น “ผี” ตามนัยนี้จึงอาจหมายความว่า พลังอันลึกลับ ที่มีอำนาจเหนือธรรมชาติ ซึ่งแฝงเร้นอยู่และเป็นสิ่งที่แยกโลกของคน ออกจากโลกหลังความตาย (เสฐียรโกเศศ, 2531; ชาติชาย มุกสง, 2550)

การทำความเข้าใจกับผีและโลกทัศน์หลังความตายในมิติ สังคมศาสตร์ เปิดเผยความซับซ้อนของภูมิทัศน์ ซึ่งก้าวไกลไปมากกว่า ขอบเขตของวิทยาศาสตร์หรือประวัติศาสตร์ หากแต่สะท้อนความสัมพันธ์ และการปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม ที่ครอบคลุมสรรพสิ่ง

ทั้งที่มีชีวิต วัตถุสิ่งของ ระบบความเชื่อ และพิธีกรรมต่าง ๆ โดยมนุษย์ ไม่ได้เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง หากแต่เป็นเพียงส่วนหนึ่ง ซึ่งใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสิ่งอื่น ๆ ความเป็นผีในหนังสือเล่มนี้จึงโต้แย้งมโนทัศน์เรื่องความเชื่อแบบมหายซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนา และท้าทายมุมมองของสังคมวิทยาแบบเวเบอร์ ที่มักถูกนำมาใช้เพื่อทำความเข้าใจกับผี ในภาวะสมัยใหม่ ผ่านกรอบคิดของความเป็นเหตุเป็นผล โดยการโต้แย้งว่า ในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน ภาวะสมัยใหม่ หรือแม้กระทั่งโลกาภิวัตน์ ไม่ได้ทำให้พลังอำนาจของผี ลดลง หากแต่กลับเสริมหนุนซึ่งกันและกัน โดยมีส่วนสำคัญต่อการสร้างความเข้มแข็งให้แก่ระบบทุนนิยม หรือที่ Bruno Latour (1993) เสนอว่า ภาวะสมัยใหม่ทางเลือกที่เพิ่มขึ้นรวดเร็วขึ้น แท้จริงแล้วก็วางอยู่บนปฏิบัติการทางไสยศาสตร์และลัทธิพิธีกรรม ซึ่งข้อสังเกตนี้ได้รับการสนับสนุนโดยงานของ Peter Jackson (2021) เพราะ “*บทบาทของผี*” ในพิธีกรรมต่าง ๆ ไม่ได้มีลักษณะสถิตย์ หากแต่มีการปรับตัวจนเกิดรูปแบบใหม่ ๆ ที่แตกต่างกันไป ทั้งในส่วนของกระบวนการพิธีกรรม พื้นที่ เวลา ตัวผู้แสดงคนสำคัญ และวัตถุสิ่งของที่ถูกนำมาใช้เพื่อเซ่นไหว้บวงสรวง จนสามารถเชื่อมต่อไปเข้ากับเศรษฐกิจแบบเสรีนิยมใหม่ ดังจะพบได้จากการขยายตัวอย่างกว้างขวางของธุรกิจความเชื่อในปัจจุบัน

งานศึกษาของ Crumley (2002) เสนอมุมมองที่แตกต่างออกไป โดยกล่าวว่า การศึกษาภูมิทัศน์ไม่ได้มีมิติเดียว แต่ครอบคลุมถึง 4 มิติ ได้แก่ ภูมิทัศน์ในฐานะของความทรงจำ (Landscape of Memories) ซึ่งครอบคลุมประวัติศาสตร์สังคมและผู้คนที่มีอาศัย หรือ

เกี่ยวข้องกับพื้นที่ บริบททางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ภูมิทัศน์ของอัตลักษณ์ (Landscape of Identity) ครอบคลุมพื้นที่ ซึ่งคน กลุ่มและชุมชน ใช้แสดงตัวตนทางสังคมหรือประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ ภูมิทัศน์ในฐานะที่เป็นการจัดลำดับชั้นทางสังคม (Landscape as Class Order) เพื่อบันทึกความทรงจำ การแสดงอัตลักษณ์ ความสัมพันธ์ของคนในชนชั้นต่าง ๆ และภูมิทัศน์ของอุดมการณ์ (Landscape of Thoughts) ซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิด ความเชื่อ และจินตนาการของคนที่มีต่อความคิดความเชื่อนั้น ๆ การที่ดินแดนอุษาคเนย์มีประวัติศาสตร์ความเป็นมาที่ยาวนาน ผู้คนแถบนี้ล้วนนับถือผี และเป็นสังคมที่ผู้หญิงเคยเป็นใหญ่ ดังพบว่า ในยุคโบราณ หัวหน้าพิธีกรรมล้วนเป็นผู้หญิงทั้งสิ้น หรือกล่าวได้ว่าศาสนาผี เป็นศาสนาของผู้หญิง โดยมีผู้ชายเป็นบ่าวไพร่บริวาร जबจนความทันสมัย (Modernity) ได้เดินทางผ่านเข้ามาจากชมพูทวีป ในรูปของศาสนาและความเชื่อทั้งแบบพราหมณ์-พุทธ ได้ขยายอิทธิพลสู่ระบบความคิดความเชื่อของผู้คนในดินแดนอุษาคเนย์โดยเฉพาะในหมู่ชนชั้นนำในสังคม จนเกิดความพยายามของผู้ปกครองในดินแดนต่าง ๆ ในการรื้อทำลาย หรือทำให้ศาสนาผีเสื่อมสลายไป โดยอ้างเหตุผลเรื่อง ความทันสมัย หรือความมีเหตุผลการไม่หลงมกมายในอำนาจลึกลับของภูติผี และยอมรับในความเชื่อของศาสนาใหม่ที่แผ่เข้ามา แม้ว่าความพยายามทุบทำลายผีจากผู้ปกครองจะเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่กระนั้น ผีก็ยังคงทำหน้าที่และมีอิทธิพลทางความคิดของผู้คนในสังคมแถบนี้เรื่อยมา ในหลากหลายรูปแบบ ทั้งที่กระทำผ่านดนตรีผี รำทรง พิธีกรรม รอยสัก บทเพลง เรื่องเล่า จิตรกรรม และวัฒนธรรมหลังความตาย โดยมีเป้าหมายสำคัญ เพื่อประดิษฐ์

Preface

In the 1960s and 1970s, modernisation theory predicted that Asian societies such as Thailand would only achieve economic development and become productive sites for capitalism if they abandoned traditional spirit beliefs and rituals, which were widely disparaged as superstitious residues of premodernity that held Asia back from achieving the ostensible benefits of rational scientific modernity. The experience of Thailand in the following decades of the late twentieth and early twenty-first centuries has clearly demonstrated that the sociological theories that underpinned modernisation theory, and which were based on the limited experience of the modern histories of Europe and North America, are severely deficient in several regards. Not only did modernisation theory fail to account for Thailand's dramatic late-twentieth capitalist expansion, it also did not explain why supernatural beliefs and rituals proliferated and continued to evolve in the context of the country's market-based social and cultural transformations. The phenomenon of Thailand's rapid capitalist transformation in parallel with the expansion

of magical ritual (Jackson, 2022, 2566) forces us to rethink the foundations of sociological theories of modernity, capitalism, rationalisation and disenchantment, not only in Southeast Asia but also in the West.

It is now clear that supernatural symbolisms and rituals continue to be prominent phenomena even in the Western societies that modernisation theory took as the birthplaces of an enlightened scientific outlook and rationalized economic and social structures. To understand “modern magic” and “capitalist ritual” in Thailand, we also need to understand why twentieth-century modernisation theory failed to appreciate the continuation, and indeed further evolution, of forms of supernaturalism and ritual in the supposed European and North American heartlands of scientific capitalism. We need to bring a comparative lens to the question of the relations between modernity, capitalism, magic and ritual by studying Asian and Western societies within a common frame of analysis.

This edited volume, *ผี ร่องสน และพิธีกรรม* (*Phirang-song lea phithikam*), or “Ghosts, Spirit Mediums and Ritual”, begins the important comparative task of analysing modern supernatural symbolisms, cultural forms and ritual

expressions in both the West and mainland Southeast Asia. Alongside case studies of the aesthetics and symbolism of satanism in Black Metal music, the symbolic representation of Thai illegal workers in South Korea as “little ghosts” (*phi noi*) and the psychology of the fear of ghosts, we find analyses of the “class structure” of spirits in the beliefs of the Tai Dam and the importance of revered Buddhist monks described as *khru ba* in modern Thai religious belief.

Another important feature of this collection of twelve studies is the focus on ritual as a significant phenomenon across all dimensions of the social order, not only in fields traditionally labelled as “religion” or “spiritual”. Another failing of twentieth century social theory was the misunderstanding that ritual was a residue of premodernity and was only characteristic of small-scale or traditional societies. As the renowned anthropologist of Thai Buddhism and spirit practices Stanley Tambiah observed in his 1990 book *Magic, Science, Religion and the Scope of Rationality*, we will only understand the modernity of magic if we develop, “a more ample theory of human life in which the path of ritual action is seen as an indispensable mode for man anywhere and everywhere of relating to and participating in the life of the world.” (Tambiah,

1990, p. 83) In the spirit of Tambiah's call to appreciate ritual "anywhere and everywhere", in this collection we also find a study of the state-imposed ritual of raising the national flag at Thai school assemblies, the ritualized transitions involved in teacher training in Central Thailand and the political dimensions of spirits and spirit possession rituals in Southeast Asia.

In bringing a comparative lens to the study of spirits and ghosts and in broadening the scope of analysis of ritual beyond domains traditionally understood as religious, the fascinating case studies included in *ผี ร่างทรง และพิธีกรรม* provide a basis for a much-needed rethinking of the full parameters of the modern condition in both Western and Asian societies.

Peter A. Jackson

Emeritus Professor of Thai Cultural Studies

College of Asia and the Pacific

Australian National University

July 2023

กิตติกรรมประกาศ

หนังสือ “*ผี ร่องรอย และพิธีกรรม*” เล่มนี้สำเร็จลุล่วงได้ด้วยความร่วมมือจากนักวิชาการจาก 3 ภาควิชา ได้แก่ ภาควิชาจิตวิทยา ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ และภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ประกอบด้วย กมลเสถ์ โพธิ์นิษฐ, กันตพัฒน์ อนุศักดิ์เสถียร, พัทรินทร์ สิริสุนทร และ วัชรพล พุทธรักษา ศิษย์เก่าระดับบัณฑิตศึกษา ซึ่งมีผลการเรียนดีเด่น และมีผลงานวิชาการ ที่มีมาตรฐานสากล ได้แก่ บันดาล บัวแดง, ดำรงค์ ตุ่มทอง, นิรมล พิมน้ำเย็น และวัชรวุฒิ ซื่อสัตย์ นิสิตระดับบัณฑิตศึกษาที่กำลังศึกษาอยู่ ได้แก่ ญัฐนิช ฉ่ำเจื้อย และสันทราย วงษ์สุวรรณ ตลอดจนนักวิชาการจากภายนอก คือ ฐานิดา บุญวรรโณ และธนรัตน์ ทรงสมบูรณ์ อนึ่ง ผู้นิพนธ์บทความทุกท่านดังกล่าว ล้วนตระหนักถึงความสำคัญของการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับ “ผี” ในมิติและมุมมองที่แตกต่างหลากหลาย กองบรรณาธิการขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

ขอบพระคุณ สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร สำหรับเสรีภาพทางวิชาการ และความเอื้ออำนวยทางวิชาการ (Academic Coordinator) เพื่อประโยชน์ทางปัญญาแก่นิสิต นักศึกษา และสาธารณชนในวงกว้าง โดยมีได้ทำตัวเป็นผู้จับจ้องตรวจสอบ (Investigator)

ขอบพระคุณ “ผี” ทุกท่าน ทั้งในส่วนที่เป็น “ผี” โดยตั้งใจ และในส่วนที่เป็น “ผี” ซึ่งถูกสร้างขึ้นในการเปิดโลกของ “ผี” และ

ทั้งร່องรอยไว้ให้กับพวกเราเหล่านักวิชาการได้ศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจ
และอยู่ร่วมกับ “ผี” ในฐานะพันธมิตรทางวิชาการ

อานิสงส์ผลบุญและคุณประโยชน์ อันใดที่เกิดจากหนังสือเล่มนี้
กองบรรณาธิการขออุทิศให้แด่ “ผี” รวมถึง “เหล่าเจ้ากรรมนายเวร”
ขอให้ได้รับบุญกุศลนี้อย่างทั่วถึง ทุกท่าน ทุกตัว ทุกตน ทุกภพ ทุกชาติ
และทุกภูมิเทอญ

กองบรรณาธิการ

สารบัญ

ส่วนที่ 1 : โลกของผี	1
ปีศาจและซาตานในดนตรีแบล็คเมทัล : สุนทรียศาสตร์ ทางดนตรีและพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์กับสุนทรียะแห่งปัจเจก กมลเสศ โพธิ์กนิษฐ และ ธนรัตน์ ทรงสมบูรณ์	3
จิตวิทยาแห่งความกลัวผ่านการทำความเข้าใจเรื่อง “ผี” กันตพัฒน์ อนุศักดิ์เสถียร	39
ในหมู่ของผีก็มีชนชั้น : ว่าด้วยชนชั้นของผีในโลกทัศน์ ของชาวไทดำ ฐานิดา บุญวรรณ	75
หลุดพ้นเส้นทาง ผี ซาตาน และความมรณา นิรมล พิมน้ำเย็น	105
ผีน้อยเกาหลี่ บันดาล บัวแดง	125
ส่วนที่ 2 : ร่างทรง พิธีกรรมและโลกของอำนาจเร้นลับ	171
การจัดวางอุดมการณ์ของรัฐไทย ผ่านพิธีกรรมบนพื้นที่ หน้าเสาธงโรงเรียนรัฐบาล ณัฐนิช ฉ่ำเจื้อย	173
พิธีกรรมเปลี่ยนผ่านทางการศึกษา : กรณีระบบการพัฒนาคู ระดับการศึกษาชั้นพื้นฐานภาคกลางตอนล่างของไทย ดำรงค์ ตุ่มทอง	207

	ฝึกกับการเมือง : การสถาปนาอำนาจผ่านพิธีกรรมร่างทรง	247
	พัชรินทร์ สิริสุนทร	
	คติชาวบ้านกับนัยที่ถูกซ่อนเร้น : บทวิเคราะห์ผ่านมุมมองของกริมม์และมาร์กซ์	293
	วัชรพล พุทธรักษา	
	ความศักดิ์สิทธิ์และสุนทรียศาสตร์ : ธุรกิจพิธีกรรมในโลกทุนนิยม	313
	วัชรวุฒิ ชื่อสัตย์	
	ความมั่นคงทางอาหาร : มุมมองผ่านพิธีกรรม การไหว้บรรพบุรุษ กรณีศึกษาจังหวัดน่าน	347
	สันทราย วงษ์สุวรรณ	
	บทสรุป	377
	ดัชนี	385

01

ส่วนที่ 1
โลกของผี

01

ปีศาจและซาตานในดนตรีแบบลิคเมทัล :
สุนทรียศาสตร์ทางดนตรี
และพิธีกรรมเชิงสัญลักษณ์กับสุนทรียะ
แห่งปัจเจก

กมลเลิศ โพธิ์กนิษฐ^{1*} และ ธนรัตน์ ทรงสมบูรณ์^{2**}

^{1*} อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

^{2**} อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

THE DEVIL AND SATAN IN BLACK METAL MUSIC:
AESTHETICS OF MUSIC AND SYMBOLIC RITUAL WITH
INDIVIDUAL AESTHETICS

ดนตรีแบล็คเมทัล (Black Metal) คือ แนวดนตรีแขนงหนึ่ง
ของดนตรีเมทัลที่ร็อคเกิดขึ้น และแบ่งบานในช่วง ค.ศ. 1980–1990
มีลักษณะเด่น คือ จังหวะดนตรีที่เร็วกว่าปกติ การริฟฟ์กีตาร์ที่ผิดเพี้ยน
ไม่เป็นจังหวะแน่นอน เสียงร้องแบบแหบแห้ง โหยหวน หรือกรีดร้อง
ด้วยเสียงแหลมสูง (High Pitched Shrieks Screams) เนื้อหาบทเพลง
ที่สอดแทรกอุดมการณ์เชิงลบต่อทุกศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คริสต์-
ศาสนา รวมถึงการนำเสนอภาพตัวแทนของลัทธิชาตาน ผ่านสัญลักษณ์
เฉพาะกลุ่ม ทั้งสไตล์การแต่งหน้า และแต่งกายแบบซากศพ (Corpse
Paint) และการนำเอาสัญลักษณ์ตราประทับแห่งบาโฟเมต (Sigil of
Baphomet) ซึ่งเป็นรูปดาว 5 แฉกกลับหัวที่มีแพะอยู่ภายใน มาใช้เป็น
ภาพสะท้อนแบบแบ่งคู่ตรงข้ามของตัวตนในฐานะปีศาจและชาตาน ผู้ที่อยู่
ตรงข้ามกับพระเจ้า

จิตวิทยาแห่งความกลัว ผ่านการทำความเข้าใจ เรื่อง “ผี”

กันตพัฒน์ อนุศักดิ์เสถียร^{4*}

^{4*} อาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

THE PSYCHOLOGY OF FEAR ABOUT GHOSTS

ประสบการณ์ หรือมีเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ในช่วงชีวิตที่แตกต่างกันของประสบการณ์การพบเห็นผี ในหลายครั้งมันอาจจะบ่งบอกถึงจุดเริ่มต้นของภาวะสุขภาพที่ไม่ดี เป็นตัวแทนของเหตุการณ์ที่เลวร้ายในอดีต หรือหลายคนอาจจะเชื่อมโยงถึงความหวัง และประสบการณ์เชิงบวก เช่น ได้รับการช่วยเหลือ ปกป้อง รอดพ้นจากสถานการณ์ที่ตนเองไม่สามารถเข้าใจได้ ซึ่งในเรื่องราวเหล่านี้ เป็นประสบการณ์ และความเชื่อส่วนบุคคล อาจจะส่งผลให้บุคคลมีวิถีชีวิตที่มีความสุข ความทุกข์ มีสุขภาพดี ปัญหาการใช้ชีวิต หรือลดอันตรายจากอุบัติเหตุ สิ่งที่เกิดการณ์ไม่ได้ต่าง ๆ ในชีวิต เราอาจจะเรียนรู้ประสบการณ์เหล่านั้น เพื่อที่จะทำให้เรามีความรอบคอบมากขึ้นในการใช้ชีวิต ซึ่งแม้แต่คนที่ฉลาดในการใช้ชีวิตหลายคนก็สามารถเกิดจินตนาการและประสบการณ์ที่เหนือธรรมชาติเป็นครั้งคราวเช่นเดียวกัน

ในหมู่ของผีก็มีชนชั้น : ว่าด้วยชนชั้นของผี ในโลกทัศน์ของชาวไทดำ

ฐานิดา บุญวรรณ^{6*}

^{6*} อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CLASS AMONG GHOSTS:
THE BLACK TAI'S WORLDVIEW
ON CLASS AMONG GHOSTS

บทความนี้มีเป้าหมายการศึกษาชนชั้นในหมู่ของผีตามความเชื่อ
ของชาวไทดำ ซึ่งมีสถานภาพ พลังอำนาจและความศักดิ์สิทธิ์ ลดหลั่น
กันไป ชนชั้นในหมู่ของผีนี้ถูกกำหนดทั้งในโลกของมนุษย์ และในโลก
หลังความตายอย่าง ในโลกของมนุษย์ มีการแบ่งชนชั้นทางสังคมตาม
หัวาสงสกุลออกเป็น สกกุลผู้ท้าวและสกกุลผู้น้อย และการแบ่งแยกนี้ได้
ติดตามไปกำหนดชนชั้นทางสังคมในหมู่ของผียังโลกหลังความตาย
ซึ่งไม่มีสถานะและสิทธิอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เพียงแต่สกุลที่แตกต่างกัน
จะนำมาซึ่งชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกันเท่านั้น แต่เหตุุบัติของความตาย
พลังอำนาจในการให้คุณและให้โทษของผี ยังเป็นปัจจัยกำกับสถานะและ
ชนชั้นของผีอีกด้วย บทความนี้วิเคราะห์ชนชั้นของผีตามความเชื่อของ
ชาวไทดำผ่านสี่มุมมอง ได้แก่ มุมมองแรก คือ การจำแนกจากความ
ใกล้ไกลของผีจากตัวของมนุษย์ มุมมองที่สอง คือ การจำแนกจากสาเหตุ
การเสียชีวิต มุมมองที่สาม คือ การจำแนกจากการให้คุณให้โทษของผี
และมุมมองที่สี่ คือ การจำแนกจากจักรวาลวิทยา

คำสำคัญ

ไทดำ ผี ชนชั้น

หลุดพ้นเส้นทาง ผี ฆาตกร และความมรณา

นิรมล พิมพ์น้ำเย็น^{8*}

^{8*} รองผู้อำนวยการ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 2 จังหวัดพิษณุโลก

ESCAPE THE PATH OF GHOSTS,
SATAN, AND THE DEATH

เส้นทางชีวิตคนเดินเข้าสู่ความมรณา ด้วยความเชื่อว่าไม่สามารถหลุดพ้นจากผี ชาติาน เวรกรรมได้ โดยเฉพาะครอบครัวที่เจ็บป่วยจากรุ่นสู่รุ่น และได้รับการติตราว่า เป็นครอบครัวถูกสาป ผี ชาติานครอบงำ ตั้งแต่บรรพบุรุษจนถึงรุ่นปัจจุบัน และคาดว่าจะต่อไปจนถึงลูกหลานในอนาคตทุกคนในครอบครัวที่เจ็บป่วย มีอาการชูกดม ผิดซิด ถ่ายทอดจากรุ่นปู่ย่าตายาย พ่อแม่ ลูกหลานเหลน ชุมชนสังคมเล่ากันปากต่อปาก รังเกียจไม่อยากรคบหา พุดคุยหรือร่วมวงทำกิจกรรมด้วย แต่ความหวังของคนที่ถูกติตราเหล่านี้กลับคืนมาใหม่อีกครั้ง เมื่อโลกได้ค้นพบเชื้อโรควัณโรคที่สามารถติดจากคนหนึ่งไปสู่อีกคนหนึ่งด้วยการ ไอ จาม อยู่ร่วมกัน ต่อมาค้นพบรังสีเอกซ์ช่วยในการวินิจฉัยโรควัณโรคปอดได้ จากนั้น ได้ค้นพบยารักษาวัณโรคสำเร็จใช้เวลากินยา 6-9 เดือน ส่วนผู้ที่อยู่ร่วมกันในครอบครัวซึ่งมีโอกาสติดเชื้อ ได้รับการเอกซเรย์ปอดต่อเนื่องทุก 6 เดือน ฝ้าระวัง 2 ปี หากพบว่า เป็นวัณโรคปอดรักษาด้วยยา กินจนหายขาด แต่ส่วนผู้ที่ไม่ป่วย จะได้รับการตรวจเลือด เพื่อหาการติดเชื้อวัณโรคระยะแฝง หากติดเชื้อกินยารักษาเพียง 12 สัปดาห์ สามารถรักษาวัณโรคระยะแฝงในร่างกายให้หายขาด ไม่ป่วยเป็นวัณโรค ไม่ต้องถูกติตราว่า เป็นครอบครัวที่ถูกสาปให้ชูกดมเหมือนผีดิบ ผีปอบ ไม่ต้องเข้าสู่เส้นทางแห่งความมรณา แต่กลับร่างกายแข็งแรง มีชีวิตใหม่ ทำงาน และดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขหลุดพ้นเส้นทาง ผี ชาติาน และความมรณา

คำสำคัญ

หลุดพ้น เส้นทาง ผี ชาติาน ความมรณา

ผีน้อยเกาหลี

บันดาล บัวแดง^{9*}

^{9*} ผู้กำกับฝ่ายอำนวยการ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 3

KOREA'S LITTLE GHOST

เกาหลีใต้ คือ หมายความว่าใหม่ของแรงงานไทยที่คาดหวังรายได้ และค่าแรงราคาสูงจากการจ้างงาน ซึ่งไม่มีโอกาสได้รับในประเทศไทย นโยบาย กฎหมาย มาตรการ และเงื่อนไขการเข้าเมือง รวมทั้งการทำงาน ที่ออกแบบ และกำหนดไว้อย่างรอบคอบรัดกุม คือ อุปสรรคสำคัญของ การเข้ามาขายแรงงานในเกาหลี ทำให้แรงงานไทยจำนวนมากเลือกที่จะ หลบเลี่ยงเงื่อนไข และกฎเกณฑ์เหล่านั้น ด้วยการเลือกวิธีการทำงานใน ต่างแดนแบบผิดกฎหมาย ทำให้ต้องมีสถานะเป็น “**ผีน้อยเกาหลี**” การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ปรากฏการณ์ผีน้อยเกาหลี ตลอดกระบวนการ โดยพบว่า สาเหตุหลักของปรากฏการณ์ผีน้อยเกาหลี เกิดจาก 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยหลักในประเทศไทยจากปัญหาเศรษฐกิจ ที่ไม่สมดุลระหว่างรายได้กับค่าครองชีพในระดับครัวเรือน และ 2) ปัจจัย ดึงจากสภาพการจ้างงาน และค่าแรงอัตราสูงในประเทศเกาหลี แรงงาน จากประเทศไทยเดินทางเข้าประเทศเกาหลีในลักษณะของกลุ่ม นักท่องเที่ยว จากนั้นกระทำอำพรางด้วยวิธีการหายตัวกลมกลืนไปกับ นายหน้า หรือผู้จัดหาแรงงานในกระบวนการที่เตรียมการนัดหมายกันไว้ จนได้งานตามต้องการ มีสถานะเป็นแรงงานเถื่อน ผิดกฎหมาย ทำให้ต้อง ทำงานและอาศัยอยู่อย่างหลบ ๆ ซ่อน ๆ ไร้สวัสดิการ รายได้ไม่สมำเสมอ ผีน้อยจำนวนหนึ่งถูกบังคับใช้แรงงาน และตกเป็นเหยื่อการค้ามนุษย์ มีเพียงผีน้อยกลุ่มเล็ก ๆ เท่านั้นที่ประสบความสำเร็จตามที่คาดหวัง ในขณะที่ส่วนใหญ่ถูกจับกุม ดำเนินคดี จำคุก ผลักดันกลับประเทศ หลบหนี สาบสูญหรือเสียชีวิต

คำสำคัญ

ผีน้อยเกาหลี แรงงานเถื่อน ค้ามนุษย์

ส่วนที่ 2

ร่างทรง พิธีกรรม
และโลกของ
อำนาจเร้นลับ

การจัดวางอุดมการณ์ ของรัฐไทย ผ่านพิธีกรรม บนพื้นที่หน้าเสาธงโรงเรียนรัฐบาล

ณัฐนิช จำเริญ^{10*}

^{10*} นักศึกษาโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) รุ่นที่ 20 หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

THE INSTALLATION OF THE THAI STATE'S IDEOLOGY
THROUGH RITUAL IN FRONT OF PUBLIC-SCHOOL
FLAGPOLES

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์กระบวนการจัดวาง
อุดมการณ์ของรัฐไทยผ่านพิธีกรรมบนพื้นที่หน้าเสาธงของโรงเรียนรัฐบาล
โดยมองผ่านแนวคิดอุดมการณ์ และกลไกเชิงอุดมการณ์ของรัฐ ของ
Louis Althusser (1971) ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร ประกอบด้วย เอกสาร
ราชการ หนังสือ รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ บทความวิจัย บทความ
วิชาการ และเทปบันทึกปฏิบัติการทางสังคมของพิธีกรรมหน้าเสาธงที่
เผยแพร่ผ่านสื่อดิจิทัลบน YouTube ผลการศึกษาพบ การขบเน้น
อุดมการณ์ชาตินิยมความเป็นไทย (Thainess) ที่มุ่งปลูกฝังคุณลักษณะ
อันพึงประสงค์ และค่านิยม 12 ประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุดมการณ์
“รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์” และการขบเน้นระเบียบวินัยที่สัมพันธ์กับ
การควบคุมเรือนร่างและการแต่งกาย ทว่าอุดมการณ์นี้ได้บ่มเพาะปัญหา
ความรุนแรงเชิงโครงสร้างในลักษณะของการลดทอนคุณค่าและการใช้
อำนาจนิยม ดังพบกระบวนการจัดวางอุดมการณ์ คือ การนำนักเรียนและ
ครู มารวมตัวกันก่อนเข้าชั้นเรียน เวลาประมาณ 07.50 น. ถึง 08.30 น.
เพื่อประกอบพิธีกรรม การร้องเพลงชาติ เคารพธงชาติ การสวดมนต์บูชา
พระรัตนตรัย การปฏิญาณตน การรับฟังโอวาท การตรวจตราความถูกต้อง

**พิธีกรรมเปลี่ยนผ่านทางการศึกษา :
กรณีระบบการพัฒนาครู
ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ภาคกลางตอนล่างของไทย**

ดำรงค์ ตุ่มทอง^{14*}

¹⁴ อาจารย์ประจำ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี

RITE TO PASSAGE IN EDUCATION:
A CASE OF BASIC EDUCATION'S TEACHERS
DEVELOPMENT SYSTEM OF LOWER
CENTRAL REGION OF THAILAND

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) วิเคราะห์การปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมเปลี่ยนผ่านในระบบการพัฒนาศูนย์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคกลางตอนล่างของไทย และ 2) สร้างทฤษฎีฐานรากพิธีกรรมการเปลี่ยนผ่านในระบบการพัฒนาศูนย์ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคกลางตอนล่างของไทย งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยทฤษฎีฐานราก (Grounded Theory) โดยใช้แนวทางของ Strauss and Corbin's Grounded Theory กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ นักศึกษาครู คุรุบรรจุใหม่ และครูวิชาชีพในจังหวัดเพชรบุรีและประจวบคีรีขันธ์ โดยใช้เกณฑ์การพิจารณากลุ่มผู้ให้ข้อมูล รวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structure Interview) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยใช้โปรแกรม ATLAS.ti (Trial Version Limitations)

ผลการวิจัยพบว่า ผลการวิเคราะห์การปฏิสัมพันธ์เชิงสัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมเปลี่ยนผ่านในระบบการพัฒนาศูนย์ สัญลักษณ์ที่ปรากฏในพิธีกรรมการเปลี่ยนผ่านในระบบการพัฒนาศูนย์ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานภาคกลางตอนล่างของไทย ประกอบไปด้วย 1) สัญลักษณ์หลัก

ศึกกับการเมือง : การสถาปนาอำนาจ ผ่านพิธีกรรมร่างทรง

พัชรินทร์ สิริสุนทร^{16*}

¹⁶ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

* บทความนี้ เป็นส่วนหนึ่งของโครงการวิจัยเรื่อง อิทธิพลของพิธีกรรมและวิญญานนิยมใหม่ ต่อชีวิตของผู้คนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ : กรณีศึกษาประเทศไทย พม่า เวียดนาม อินโดนีเซีย ปี พ.ศ. 2567

GHOSTS AND POLITICS:
A POWER INSTALLATION
THROUGH SÉANCE CEREMONY

พิธีกรรมร่างทรง เป็นกุศโลบายทางการเมือง ซึ่งผู้ปกครองและสามัญชนใช้เพื่อช่วงชิงพื้นที่ อำนาจ และความหวัง บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปิดเผยข้อค้นพบเชิงวิวาทะและ “มโนทัศน์ใหม่” เกี่ยวกับบทบาทของ “ผี” ในพื้นที่ทางการเมือง และอิทธิพลของพิธีกรรมร่างทรง ที่มีต่อการสถาปนาอำนาจในระบบความสัมพันธ์ของคนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผู้เขียนใช้การวิเคราะห์แนวคิด และเทคนิคการเล่าเรื่องผ่านกรอบคิดวิญญูณนิยมใหม่และทฤษฎีสังคมวัฒนธรรม ผลการศึกษาพบว่าพิธีกรรมร่างทรงมีอิทธิพลต่อการสถาปนาอำนาจของร่างทรงกะเทยผ่านการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม การเรียนรู้แบบผู้ใหญ่ และการทำงานของเครื่องมือเฉพาะทางวัฒนธรรม ซึ่งก่อให้เกิดความหมาย และบทบาทใหม่ของร่างทรงกะเทยในฐานะของผู้รอบรู้บนพื้นที่แนบชิดของการพัฒนาที่มีความสามารถในการใช้ความหมายเชิงสัญลักษณ์ที่หลากหลายในกระบวนการพิธีกรรม บทความนี้เสนอว่า พิธีกรรมร่างทรง ซึ่งถ่ายทอดความรู้และทักษะที่จำเป็น ให้แก่ร่างทรงกะเทยรุ่นใหม่ ในขณะเดียวกัน พิธีกรรมร่างทรงได้สถาปนาอำนาจ และการต่อรองทางการเมืองให้ร่างทรงกะเทยอีกประการหนึ่งด้วย

คำสำคัญ

ผี พิธีกรรมร่างทรง

**คติชาวบ้าน
กับนัยที่ถูกซ่อนเร้น :
บทวิเคราะห์ผ่านมุมมอง
ของกรัมซีและมาร์กซ์**

วัชสวา พุทธรักษา¹⁸

¹⁸ รองศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ภาควิชารัฐศาสตร์และ
รัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

FOLKLORE AND ITS CONCEALED ASPECTS:
AN EXAMINATION THROUGH
THE PERSPECTIVES OF GRAMSCI AND MARX

คติชาวบ้าน หรือการแสดงออกซึ่งแบบแผนทางความคิด ความเชื่อของผู้คนในรูปแบบต่าง ๆ นั้นเป็นหนึ่งในประเด็นสำคัญในการศึกษาทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ คติชาวบ้านนั้นสามารถเข้าถึงหรือทำความเข้าใจได้ผ่านทางรูปแบบที่หลากหลาย เช่น เรื่องเล่า นิทานพื้นบ้าน ตำนาน ความเชื่อ ดนตรี ฯลฯ โดยมักเชื่อมโยงกับการสื่อสารทางภาษาและความเชื่อทางศาสนาอยู่ด้วย การทำความเข้าใจคติชาวบ้านมีความสำคัญในแง่ของการทำความเข้าใจความหมายทางสังคมที่ผู้คนในอดีตได้พยายามสื่อสารผ่านสื่อต่าง ๆ รวมถึงเป็นการทำความเข้าใจการประกอบสร้างของโครงสร้างทางสังคม ตลอดจนการจัดวางความคิดเกี่ยวกับอุดมการณ์และกลไกด้านอำนาจทางการเมืองของสังคมในอดีตอีกด้วย

ความศักดิ์สิทธิ์ และสุนทรียศาสตร์ : ธุรกิจพิธีกรรมในโลกทุนนิยม

วัชรวุฒิ ช่อสัตย^{25*}

²⁵ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

THE HOLINESS AND AESTHETICS:
RITUAL BUSINESS IN CAPITALISM

บทความฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความศักดิ์สิทธิ์และการประกอบสร้างสุนทรียศาสตร์ ผ่านธุรกิจพิธีกรรมในโลกทุนนิยม โดยใช้วิธีการศึกษาจากการทบทวนเอกสาร ประกอบด้วย วิทยานิพนธ์ รายงานการวิจัย และบทความทางวิชาการ ตลอดจนการสำรวจข้อมูลออนไลน์ในหน้าเพจเฟซบุ๊กเจ้าของธุรกิจพิธีกรรม และวิเคราะห์ข้อมูลแบบการวิเคราะห์เนื้อหาที่ปรากฏในเอกสาร จัดเรียงตามหมวดหมู่และนำเสนอข้อมูลแบบความเรียง

ผลการศึกษา พบว่า ประการแรก ระบบความเชื่อในสังคมไทย เป็นการผสมระหว่างศาสนาผีที่เป็นศาสนาดั้งเดิมรวมเข้ากับศาสนาพราหมณ์ และศาสนาพุทธ จนเกิดเป็น “ศาสนาไทย” ประการที่สอง โลกแบบทุนนิยมภายใต้การพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีที่ทันสมัยและการพัฒนาทางช่องทางในการเชื่อมต่อผู้คนในทุกสังคมด้วยวิธีการแบบพันพรมแดน ทำให้เกิดเป็น “ช่องทางใหม่” ในพื้นที่การสื่อสารเรื่องศักดิ์สิทธิ์ ผ่านการใช้สุนทรียศาสตร์ในด้านการประกอบพิธีกรรม และ

**ความมั่นคงทางอาหาร :
มุมมองผ่านพิธีกรรมการไหว้
บรรพบุรุษ กรณีศึกษาจังหวัดน่าน**

สันทราย วงษ์สุวรรณ^{29*}

^{29*} นักศึกษาโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) รุ่นที่ 20 หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
รัฐศาสตร์ ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์

FOOD SECURITY :
THROUGH ANCESTRAL RITUAL PERSPECTIVES
A CASE STUDY IN NAN PROVINCE

บทความนี้มีเป้าหมาย เพื่อศึกษาความมั่นคงทางอาหารผ่านมุมมองการเซ่นไหว้บรรพบุรุษ จังหวัดน่าน ซึ่งความมั่นคงทางอาหารเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต เศรษฐกิจ สังคม และการเมืองของผู้คนในพื้นที่จังหวัดน่าน นอกจากนี้ ผู้เขียนมองว่าความมั่นคงทางอาหารไม่ได้เป็นเพียงปัญหาของการเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม แต่ยังเป็นความสัมพันธ์ทางสังคมที่มีปฏิสัมพันธ์กันอย่างวิภาวชิระระหว่างภาครัฐ ตัวแสดงภาคเอกชน และภาคประชาชนที่เข้ามามีบทบาทต่อการต่อรองอำนาจเพื่อผลประโยชน์ของแต่ละกลุ่ม หากชุมชนที่มีความมั่นคงทางอาหารวิถีชีวิตความเป็นอยู่จะแสดงให้เห็นถึงความอุดมสมบูรณ์ โดยผู้เขียนมองว่านัยของเซ่นไหว้ หมู ไก่ วัว ควาย ผลไม้ และอื่น ๆ จะแสดงให้เห็นว่าประชาชนสามารถเข้าถึงอาหารได้มากนักน้อยเพียงใดและมีอาหารที่เพียงพอต่อการดำเนินชีวิตประจำวัน ซึ่งการเลี้ยงผีบรรพบุรุษเป็นการทำพิธีเพื่อระลึกถึงปู่ย่า ตายาย เป็นพิธีกรรมในระดับครัวเรือน และสายตระกูลส่วนใหญ่จะเป็นการบอกกล่าวให้ผีบรรพบุรุษได้ช่วยปกป้องรักษาลูกหลานให้อยู่ดีกินดีปลอดภัยจากโรคภัยไข้เจ็บ

บทสรุป

หนังสือ “ผี ร้างทรง และพิธีกรรม”

นำเสนอมุมมองและข้อค้น
ในมุมมองใหม่ ?

หนังสือ “ผี ร่องทรง และพิธีกรรม” นำเสนอมุมมองและข้อค้นพบ จากการศึกษาและทำความเข้าใจกับ “ผี” และ “พิธีกรรม” ในหลากหลายมุมมอง ทั้งที่อยู่ในรูปของปฏิสัมพันธ์เชิงอำนาจระหว่างมนุษย์กับสรรพสิ่งรอบตัว มโนทัศน์เรื่องชนชั้น และบทวิพากษ์กรอบคิดที่ใช้มนุษย์ และความเป็นมนุษย์เป็นศูนย์กลางของสรรพสิ่ง (Anthropocentrism) ผู้เขียนจากสหวิทยาการ ต่างสะท้อนมโนทัศน์ กรอบคิดและวิธีวิทยาที่แตกต่างกันไป ซึ่งทำให้หนังสือเล่มนี้ต่างจากหนังสือ เล่มอื่น ๆ เนื่องจากมีข้อค้นพบที่สำคัญ ซึ่งจำแนกตามประเด็นการนำเสนอ (Theme) ที่ว่าด้วย “ผี ร่องทรง และพิธีกรรม” ใน 3 ลักษณะ ดังนี้

ผีในฐานะภาพแทน หรือภาพสะท้อนของความเป็นอื่น

ผลการศึกษาในส่วนนี้ สะท้อนแนวคิดเรื่องการสร้าง

“ความเป็นอื่น” (Otherness) ที่มีความเกี่ยวข้องกับลักษณะของ “ความเป็นชายขอบ” (Marginalization) หรือ “การเป็นภาพตัวแทนที่แตกต่าง” (Representing Difference) เพื่อทำความเข้าใจกับบริบทในสถานะของผู้ถูกสร้างความเป็นอื่น เพื่ออธิบายบริบททางสังคม การประกอบสร้างภาวะความเป็นชายขอบ การถูกกีดกัน และคัดออกไปสู่ชายขอบของสังคม ล้วนส่งผลให้บุคคลหนึ่ง ๆ ผู้ถูกสร้างความเป็นอื่น และกลายเป็นสิ่งอื่น

กมลเดช โพธิ์กนิษฐ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา และมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาเอกด้านพัฒนาสังคมจากมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยได้รับทุนการศึกษา ตลอดหลักสูตรระดับบัณฑิตศึกษา ประจำปีการศึกษา 2557 ในปี พ.ศ. 2563 ได้รับ รางวัลนวัตกรรมระดับดีมาก จากวิทยานิพนธ์ปริญญาเอก เรื่อง “นวัตกรรมการเรียน การสอน: หนังสือทฤษฎีนโยบายสังคมและการวิพากษ์นโยบาย” นอกจากนี้ ยังได้รับ ทุนสนับสนุนการเขียนบทความวิจัยจากศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) สำหรับงาน “การเว้นระยะห่างทางสังคม ระยะห่างทางชนชั้น กับการกลายเป็นกลุ่ม ผู้มีสถานะรอง : กรณีศึกษากลุ่มผู้ค้าในตลาดสดในเขตเทศบาลพิษณุโลก” ผลงาน หนังสือสำคัญในช่วงปี พ.ศ. 2563–2564 ได้แก่ “ทฤษฎีนโยบายสังคมและการวิพากษ์ นโยบาย” และ “ขัดแย้ง” ซึ่งเป็นหนังสือรวมบทความวิชาการ จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัยนเรศวร นอกจากนี้ เขายังได้รับทุนวิจัยภายใต้แผนพัฒนาศักยภาพ บัณฑิตวิจัยรุ่นใหม่ สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ (วช.)

กนกพัฒน์ อนุศักดิ์เสถียร ชีวตนักศึกษและการเรียนเฉพาะทาง จิตวิทยาคลินิกตลอดระยะเวลาหลายปีทั้งในระดับปริญญาตรีในประเทศไทย สาขาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ และระดับปริญญาโท สาขาจิตวิทยาคลินิก ภาควิชาจิตเวชศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล มหาวิทยาลัยมหิดล หลังจากนั้นได้เดินทางไปศึกษาต่อที่ประเทศฝรั่งเศสที่ Université de Poitiers ในระดับปริญญาโท เพิ่มอีก 2 ใบ คือ ปริญญาโททางด้าน จิตวิทยาคลินิก และปริญญาโทเฉพาะทางด้านจิตพยาธิวิทยาและสุขภาพของวัยรุ่น และวัยผู้ใหญ่ รวมถึงปริญญาเอกด้าน Psychologie, Psychologie Clinique, Psychologie Sociale จากประเทศฝรั่งเศส ผ่านการเก็บชั่วโมงการฝึกงาน ในโรงพยาบาลจิตเวช ตำแหน่งนักจิตวิทยาคลินิก เพื่อสอบใบประกอบวิชาชีพ นักจิตวิทยาคลินิก ประเทศฝรั่งเศส และผ่านการสอบใบอนุญาตเป็นผู้ประกอบโรคศิลปะ สาขาจิตวิทยาคลินิกประเทศไทย (ใบอนุญาตหมายเลขที่ จ.ค. 858) ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ และตำแหน่งหัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร งานวิจัยส่วนใหญ่สนใจด้านสุขภาพจิต และจิตวิทยาคลินิก มีการตีพิมพ์ในวารสาร และมีการนำเสนอผลงานวิจัยในงานประชุมวิชาการอย่างต่อเนื่องทั้งในประเทศและต่างประเทศ

ฐานิตา บุญวรรณ จบปริญญาเอก ทางมานุษยวิทยาจาก Aix-Marseille Université ประเทศฝรั่งเศส ทำงานวิจัยชาติพันธุ์วรรณนาในสังคมเกษตรกรรมในอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มาอย่างต่อเนื่อง และประเด็นความเท่าเทียมหรือความเหลื่อมล้ำในสังคม มีผลงานทั้งบทความและหนังสือด้านแนวคิดและวิธีวิทยาทางมานุษยวิทยา เช่น บทความความสำคัญของ “Serendipity (โชคดีที่บังเอิญค้นพบ)” ในการทำงานภาคสนามทางมานุษยวิทยา (2564) ในวารสารมานุษยวิทยา หนังสือ หมุนนาฬิกาสู่เวลาทางสังคม (2563) ดิน น้ำ ข้าว และชาวนาชาติพันธุ์วรรณนาของชาวนาบางระกำ (2562) และบทความ จอร์จ กองโดมินาสกับมโนทัศน์ทางมานุษยวิทยาว่าด้วย “ระยะทางสังคม” (2561) ในวารสารวิจัยสังคม มีประสบการณ์สอนอย่างต่อเนื่องในรายวิชาแนวคิดและทฤษฎีทางสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และการวิจัยเชิงคุณภาพ

ณัฐนิช อำเจื้อย สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) ปัจจุบันกำลังศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม ภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยได้รับทุนสนับสนุนจากโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก รุ่นที่ 20 ภายใต้การควบคุมดูแลการวิจัยของ รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สิ้นสุนทร

อำนงค์ ตุ่มทอง สำเร็จการศึกษา ระดับปริญญาตรี หลักสูตรศิลปศาสตรบัณฑิต (ศศ.บ.) สาขาวิชาการวิจัยสังคม (Social Research) (เกียรตินิยม อันดับหนึ่ง) สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก การศึกษาดุษฎีบัณฑิต (กศ.ด.) สาขาวิชาวิจัยและประเมินผลการศึกษา (Educational Research and Evaluation) แบบ 2.2 (ปริญญาโทควบเอก) ด้วยทุนโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) สำเร็จการศึกษา หลักสูตรประกาศนียบัตรบัณฑิต สาขาวิชาชีพครู (Graduate Diploma; Teaching Profession) คณะศิลปศึกษา สถาบันบัณฑิตพัฒนศิลป์ และได้รับทุน Newton

Fund, PhD Placement ภายใต้ British Council ณ มหาวิทยาลัย Newcastle University เมืองนิวคาสเซิลอะพอนไทน์ ประเทศสหราชอาณาจักร เป็นระยะเวลา 1 ปีปัจจุบันเป็นอาจารย์ประจำ หลักสูตรศึกษาศาสตรบัณฑิต คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี และศึกษาวิจัยในประเด็นการลดความรุนแรงและการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสถานศึกษา การศึกษาทางเลือกเพื่อเด็กด้อยโอกาส และกลยุทธ์การให้ทางเลือกทางการศึกษา

สุรัตน์ นวามยุสน์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตบางเขน เขาสำเร็จการศึกษาปริญญาโท Conflict analysis and Management, Royal Roads University, ประเทศ CANADA (ทุนพัฒนาอาจารย์ สาขาขาดแคลน สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา (สกอ.)) และกำลังศึกษาหลักสูตรดุขภูิบัณฑิต สาขาการจัดการนันทนาการท่องเที่ยวและกีฬา มหาวิทยาลัยศิลปากร ผลงานตีพิมพ์ที่ผ่านมา เช่น ปี พ.ศ. 2563 การพัฒนาเครื่องมือประเมินพัฒนาการด้านอารมณ์สำหรับวัยเด็ก ตอนต้น และ เพศวิถีศึกษา: แหล่งเรียนรู้เรื่องเพศและความรู้ความเข้าใจทางเพศวิถีของนิสิตจิตวิทยา จากทุนทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อการตีพิมพ์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ รวมถึงบทความวิจัย เรื่อง The Resistance and Negotiation on the Meaning of Nightlife Entertaining Girls ประเด็นที่สนใจ มุ่งเน้นไปที่ประเด็นทางจิตวิทยาเกี่ยวกับพัฒนาการมนุษย์ จิตวิทยาวัยรุ่น พฤติกรรมทางเพศ กิจกรรมและการส่งเสริมพัฒนาการ และการวิเคราะห์และบริหารความขัดแย้ง

อุษะ ทิมน้ำเย็น รับราชการในตำแหน่งรองผู้อำนวยการที่สำนักงาน
ป้องกันควบคุมโรค ที่ 2 จังหวัดพิษณุโลก สำเร็จการศึกษาปริญญาเอก สาขาพัฒนา
สังคม มหาวิทยาลัยนเรศวร โดยได้รับรางวัลดุษฎีนิพนธ์ดีเด่น ระดับปริญญาเอก
ปี พ.ศ. 2553 เป็นศิษย์เก่าปริญญาตรีจากวิทยาลัยพยาบาลบรมราชชนนีพุทธชินราช
พิษณุโลก และปริญญาโทจากจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เคยได้รับรางวัลผลงาน
วิจัยดีเด่น กระทรวงสาธารณสุข รางวัลข้าราชการดีเด่นสำนักงานป้องกันควบคุมโรค
ที่ 2 จังหวัดพิษณุโลก รางวัลพยาบาลดีเด่นจังหวัดพิษณุโลก ปี 2565 ได้รับเกียรติ
บัตรรับรองการเป็นวิทยากรวิจัย สำนักการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประกาศนียบัตร
หลักสูตรการพัฒนาความเชี่ยวชาญด้านนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข
รุ่นที่ 2 ปัจจุบันเป็นรองผู้อำนวยการ สำนักงานป้องกันควบคุมโรคที่ 2 จังหวัด
พิษณุโลก กรมควบคุมโรค รับผิดชอบงานป้องกันควบคุมโรคติดต่อและภัยสุขภาพ
ในเขตสุขภาพที่ 2 ประกอบด้วยจังหวัดพิษณุโลก อุตรดิตถ์ เพชรบูรณ์ สุโขทัย
และตาก มีผลงานต่อเนื่องในการวิจัย วิชาการ หนังสือ คู่มือ เผยแพร่ผลงานผ่าน
การประชุมวิชาการระดับชาติ ระดับนานาชาติ ในประเทศและต่างประเทศ และ
การตีพิมพ์ในวารสารวิชาการ

บัญชา บัวแดง รับราชการเป็นตำรวจ จบการศึกษาจากโรงเรียนนายร้อยตำรวจ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม รุ่นที่ 47 ศึกษาต่อจนจบระดับปริญญาเอกด้านการพัฒนาสังคม จากมหาวิทยาลัยนเรศวร โดยได้รับรางวัลชนะเลิศคุณนิตินิพนธ์ยอดเยี่ยม สาขาการบริหารการพัฒนา จากการประกวดวิทยานิพนธ์ระดับประเทศ ณ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (นิด้า) เมื่อ พ.ศ. 2556 และได้รับรางวัลศิษย์เก่าดีเด่น มหาวิทยาลัยนเรศวร ประจำปี พ.ศ. 2560 ปัจจุบันดำรงตำแหน่งผู้กำกับการฝ่ายอำนวยการ กองบังคับการตำรวจตระเวนชายแดนภาค 3 (ค่ายดาราวัตรมี) อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ มีผลงานวิจัยด้านการค้ามนุษย์ แรงงานข้ามชาติ ยุทธศาสตร์ชายแดน และพื้นที่พิเศษ โดยได้เผยแพร่ผลงานผ่านการประชุมวิชาการระดับชาติและระดับนานาชาติ และการตีพิมพ์ในวารสารวิชาการอย่างต่อเนื่องเสมอมา

พัชรินทร์ อิศฐานุส จบการศึกษาระดับปริญญาเอกด้าน Sociology (Social Policy and Planning) จาก University of Queensland ประเทศออสเตรเลีย และ Post-doctoral research (Modernization in Contemporary Japan) จาก Josai International University ประเทศญี่ปุ่น ปัจจุบันดำรงตำแหน่ง รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยนเรศวร ทำงานวิจัยด้านนโยบายสังคมและการวางแผนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง งานเขียนส่วนใหญ่อยู่ในรูปของหนังสือและบทความวิจัย ที่มุ่งเปิดประเด็นชวนคิดด้าน สังคมวิทยาการพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในมิติของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม และการเรียนรู้ ด้วยระเบียบวิธีวิจัยแบบฐานราก (Grounded Theory) เพื่อโต้แย้ง ประเด็นการพัฒนาที่มุ่งเน้นมนุษย์เป็นศูนย์กลางโดยละเลยสิ่งทั้งหลายที่แวดล้อม มนุษย์ ทั้งสภาพแวดล้อม วัตถุสิ่งของ ความเชื่อ และวัฒนธรรม

วิธสวา พุทธรักษา รองศาสตราจารย์ ประจำภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาเอก PhD (Politics) จาก University of York, UK ด้วยทุนสนับสนุนยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ สาขานโยบายสาธารณะ จากสำนักงาน ก.พ. เคยได้รับทุนสำคัญ เช่น ทุนอาจารย์ที่ปรึกษาโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก รุ่นที่ 20 ทุนพัฒนาศักยภาพในการทำงานวิจัยของอาจารย์รุ่นใหม่ (MRG) และทุนเวทีสาธารณะมนุษยศาสตร์ ครั้งที่ 14 ปัจจุบันเป็นผู้บริหารหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ของภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

วัชรวัฒน์ ชื้อสัตย์ จบการศึกษาระดับปริญญาเอก สาขาวิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา จากคณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร ภายใต้การสนับสนุนทุนโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก รุ่นที่ 15 (อาจารย์ผู้รับทุน : รองศาสตราจารย์ ดร.พัชรินทร์ สิริสุนทร) และได้เข้าร่วมแลกเปลี่ยนการศึกษาวิจัย ณ สถาบันเอเชียแอฟริกาศึกษา มหาวิทยาลัยฮัมบวร์ค ประเทศเยอรมนี ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม มีความสนใจในประเด็นการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเพศวิถี และกะเทยศึกษา ในบริบทของสังคมไทย โดยเฉพาะมิติด้านความเชื่อ พิธีกรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นของกะเทยในสังคมอีสาน รวมทั้งสนใจศึกษาวิจัยในประเด็นทางสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสุขไม่มีเจ้าของในพื้นที่ต่าง ๆ ของประเทศไทย ภายใต้การสนับสนุนการทดลองวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าชนิดกิน ของคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อันธราย วงษ์สุวรรณ พ.ศ. 2561 – ปัจจุบัน กำลังศึกษาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (รัฐศาสตร์) ภาควิชารัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร และเป็นนักศึกษาทุนโครงการปริญญาเอกกาญจนาภิเษก (คปก.) รุ่นที่ 20

พื้ ร้างทรงกะเทยกับการเมืองในอุษาคเนย์

ผู้แต่ง : รศ. ดร.พัชรินทร์ สิริสุนทร
ดร.วัชรวุฒิ ชื้อสัดย

หนังสือ “พื้ ร้างทรงกะเทยกับการเมืองในอุษาคเนย์” เปิดเผยชุดของความจริงในระดับญาณวิทยา ที่สะท้อนให้เห็นถึงที่มาของความรู้ ความจริงแบบอื่น ทั้งเรื่องชุมชนในความหมายและบทบาทใหม่ที่มีสภาพเลื่อนไหลไร้พรมแดนที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์และสิ่งที่ไม่ใช่มนุษย์โดยมีพื้ ร้างทรงกะเทยเป็นผู้แสดงสำคัญที่เปิดเผยปัญหาความหวัง และความต้องการของคนในดินแดนอุษาคเนย์ในขณะที่สามัญชนใช้การเปล่งเสียงผ่านบทสวด คำอธิษฐานการฟ้อนรำ และวัตถุวัฒนธรรมที่ใช้เช่นไห้วบวงสรวง ผู้ปกครองใช้ร่างทรงและพิธีกรรมเป็นกุศโลบายทางการเมืองเพื่อควบคุมจัดการพลเมืองของตน

หนังสือแนะนำ

ตัดขึ้น

ผู้แต่ง : รศ. ดร.พัชรินทร์ สิริสุนทร
ผศ. ดร.กมลเลิศ โพธิกนิษฐ
ดร.วัชรวุฒิ ชื้อสัดย

“ไม่มีทางเป็นไปได้เลยที่การกระทำทางการเมืองหรือการใช้อำนาจของชนชั้นปกครองในสังคมใด จะครอบงำความคิดและอยู่เหนือชีวิตของสามัญชนได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เพราะการควบคุมข่มขู่ของชนชั้นปกครอง จะกระทำได้เพียงในพื้นที่สาธารณะเท่านั้น แต่ไม่สามารถกระทำได้เลยในพื้นที่สี่เทาหรือพื้นที่ซึ่งมีความคลุมเครือ” – James C. Scott –

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมร่วมสมัย

ผู้แต่ง : ผศ. ดร.บุษรินทร์ เลิศขลิทสกุล
ผศ. ดร.กวินธร เสถียร
ผศ. ดร.ฐานิดา บุญวรรณ
ผศ.กุลธิดา ศรีวิเชียร

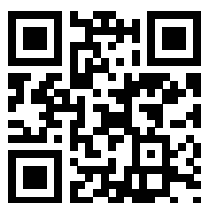
ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมร่วมสมัย เป็นหนังสือรวมบทความที่พูดถึงการทำความเข้าใจสังคมที่มีความเปลี่ยนแปลงผ่านแนวคิด ทฤษฎี ปรากฏการณ์ทางสังคม ตลอดจนการประยุกต์ใช้ทฤษฎีเพื่ออธิบาย ความเป็นสังคมในหลากหลายมิติ ด้วยสาขาวิชา เช่น จิตวิทยา รัฐศาสตร์ ภูมิศาสตร์ ประชากรศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ ประวัติศาสตร์ มานุษยวิทยา และสังคมวิทยา โดยนำเสนอมุมมองทั้งในระดับปัจเจก กลุ่มสังคม ชุมชน สถาบันทางสังคมอย่างครอบครัว โรงเรียน และสังคมในระดับนานาชาติ หรือระดับโลกในบริบทร่วมสมัย ที่ไม่ใช่แค่พูดถึงความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันเท่านั้นแต่ความร่วมสมัยที่นี้ยังสัมพันธ์กับอดีตเพื่อให้เห็นถึง การเปลี่ยนผ่าน (transformation) และการคาดการณ์หรือวาดหวังถึงอนาคตข้างหน้า

สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

สั่งซื้อหนังสือออนไลน์

จัดส่งถึงบ้านสะดวกรวดเร็ว

สั่งซื้อทันที

กรณีต้องการสั่งซื้อหนังสือปริมาณมาก หรือเข้าชั้นเรียนติดต่อได้ที่
ฝ่ายจัดจำหน่ายสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร

✉ nuph@nu.ac.th สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยนเรศวร
☎ 0 5596 8833-8836 [nu_publishing](https://twitter.com/nu_publishing)

NUPH
online store

www.nupress.grad.nu.ac.th